

Литературен Вестник

„Щом е изкуство, всичко е позволено“. Среца с Вальо Ченков

Десислава Милева

Вальо Ченков, „Безпощадният“, маслени бои, строителна пена върху дърво, 2016

Казва, че иска да запази правото си да бъде непостоянен и несериозен, „бяло петно“, от което никой нищо да не очаква. Определя се още като неутвърден и блуждаещ. И вероятно има право. Да разглеждаш творби на Вальо Ченков е като да потънеш в история, която започва някак познато, даже приятно, преди неочаквано да се превърне в абсурд без почва под краката, хлъзгава, иронична и опасна за въображението. Опитите ми да разкажа тази история и нейния автор започват под съвсем класически претекст и завършват с обвинението, че искам да „разкрия всичките му тайни“. Отново вероятно с право. Вальо Ченков е бяло петно в медийното пространство. Освен годината и мястото му на раждане (1966-а в Свищов) и фактът, че през 90-те напуска България, за да се установи в Мюнхен, информацията за него е оскъдна. Едно интервю и няколко кратки статии, упоменаващи изложба му „Слънчев ден и шкурка по гърба“ в галерия SARIEV Contemporary в Пловдив от 2014 г. После нищо. Умишлено или случайно? Умишлено, ако добре разбирам художника, който не иска да оставя „никакви последователни и сериозни отпечатъци във виртуалното пространство“. Пред недоумението ми от подобно желание във време, в което всеки оставя такива, даже повече от необходимото, Вальо Ченков остава несмутим. „Това ми дава поне засега и до известна степен свобода на действие“. А как точно разбира тази свобода? „Говоря за свобода на действието като творчески процес. Според моите наблюдения има голям парадокс в желанията на съвременния творец. От една страна, всеки иска да е свободен в действията си, но в същото време да гради кариера чрез институциите. Това, разбира се, създава противоречие. В момента, в който един художник започне да функционира конформистки спрямо която и да е система, той прави неминуемо компромиси – съзнателно или подсъзнателно.“

А Вальо Ченков не изглежда готов на такива. Но да се върнем на претекста. След близо четири години отсъствие от родните изложбени пространства художникът представя „През три морета... в пето“ в софийската галерия „Credo Vopum“. „Върху тази изложба той мисли и работи повече от година. Премина през различни идеи за промяна на пространството, които вероятно ще претърпят още промени до самия ден на откриването“, разказва кураторът на галерията Весела Ножарова. А пред интереса ми към тези различни идеи художникът допълва: „Първоначалната ми идея беше да се изградят нови стени, за да може „хладният“ характер на помещението да се „позаотопли“. Имах

намерението чрез новите прегради да създам малки „островчета“ на изненадата. Зад някой ъгъл се случва нещо неочаквано... С времето обаче взеха да ме глождят неспокойни мисли, като например ще станат ли новите стени навреме, ще изглеждат ли нещата както си ги представям? Вследствие реших, че е най-добре нещата да се приемат такива, каквито са и нищо в помещението да не се променя. За да не стана роб на собствените си грешни решения, взети от разстояние, ще приема обстоятелствата каквито са. Дадените условия и транспортираните на място работи ще са „тухлите“, с които ще се гради пространството. С две думи аз не съм господар на развитието, а част от него.“ Последното е схващане, което художникът прилага и при творческия процес. На пръв поглед живописни, творбите на Вальо Ченков отклоняват упорито всеки изкуствоведски опит за точна дефиниция и определение на жанра. Включително и моя. До платното, черпещо от традициите на класическата фигуративна живопис, се наместват винаги различно и често изненадващо елементи от колажа, обекта и инсталацията, създавайки творби, които, при липса на по-подходяща дума, избирам да нарека хибридни. Вальо Ченков изглежда съгласен с определението: „В един момент картините ми започнаха да се подчиняват на други правила, а не само на чисто живописните. Нещо мутиращо и може би наистина хибридно“.

Тези правила художникът изгражда първо в София, в Националната художествена академия, която, по думите му, оставя сериозен отпечатък върху „разбирането му на изкуството въобще“. В академията в Мюнхен, срещата с „абстрактната школа“ оставя друг отпечатък, прозиращ най-вече в характерното за художника бягство от конкретиката, която той определя като „едноизмерна и напомняща плакат“. Но двуизмерността на платното също не стига на Вальо Ченков. Елементите, които избира да добави, от картон, дърво, пластмаса, метални предмети и др., изваждат картината от зоната ѝ на комфорт и поставят под въпрос доминантната ѝ позиция. „Започна да ми харесва моментът, в който една картина, макар и добра, бъде поставена пред правила, по-интересни от нея и тя трябва да се „подчини“. Разместването по някакъв начин на „значимостите“ ме интригува особено. Така се появи и желанието да слагам някои произволни елементи наравно с „важното“ изразно средство – картината и проверявам дали е достатъчно силна, за да понесе чужд елемент до себе си и да заиграе по нови правила.“ За боравенето и до днес с тези похвати авторът не държи отговорно художественото си образование. „Школите вече не са виновни, че се разхождам по някакви граници. Това поведение се е превърнало в автоматизъм.“

Вальо Ченков, „Неясен синдром“, маслени бои, картон, 2016

Връщам художника на изложбата му в „Credo Bonum“. Интересуват ме творбите, които е решил да покаже и изборът му на разположение на т.нар. „допълнителни елементи“ спрямо пространството и общата композиция. „Картината се излага заедно с допълнението. Понякога сменям комбинациите, като взетото решение е винаги крайно за предстоящата изложба. Вече за следващата няма гаранция, че всичко ще бъде изложено по абсолютно същия начин. Понякога се променят и наименованията на работите. Смисълът на творбата сам по себе си не се изменя с новото заглавие и евентуално нови елементи, променя се само ролята му. В една нова обстановка и пространство, комуникацията между отделните творби е винаги различна от предишната. Важното за мен е да се създаде напрежение, а това изисква разместване на ролите.“

Вальо Ченков, „Накуцващ герой“, маслени бои, стъкло, 2017

Малко по случайност научавам, че освен да рисува картини, Вальо Ченков пише и стихове. Отново далеч от класическия смисъл на думата. С мен той споделя стихотворението „Божествен майтап“, предназначено първоначално за изложбата „Защо Дюшан?“, организирана през 2012 г. в САМСИ с куратор Мария Василева. Текстът напомня платната, които рисува. В хумора и иронията, набързо прикрита, изплува критиката към различни аспекти от системата на изкуството и механизмите на създаване на една творба. „Отчаян си ти мой човек и нещо те терзае / тез течения в изкуството главата ти замаяват. / Ще трябва да измислиш нещо, сега и занаят / ... например как „боклучето“ да се превърне в мед?“ Така започва стихотворението, което малко по-късно се превръща във видеопроект, показан от своя страна в изложбата „... ей сега и за малко...“ („SARIEV Contemporary“, 2012 г.). Текстът е изпят от група възрастни хора с мелодия от българска народна песен, а резултатът идва в типичната за автора абсурдност.

Отново малко по случайност откривам, че „Божествена шега“ не е изолиран случай. Макар и по-рядко видеото присъства в арсенала от изразни средства на Вальо Ченков. В кратките му филми, съществуващи онлайн, често го откривам в компанията на друг съучастник по призвание, художника Винсент Мицев. Двамата се познават и работят заедно от почти 30 години. За общите им проекти Вальо Ченков ми споделя: „Начинът ни на общуване е за нас вид изразно средство. Никога не е имало „мастер план“. Отреагирвали сме на определени ситуации по много спонтанен начин. Натрупването на известен опит води до една непринуденост, която бихме искали да запазим и за в бъдеще. Гледайки една изложба, предимно голяма, винаги намираме нещо за „плякосване“. Това е акция, да, и то крадлива.“

Оказва се, че големите изложби, за които говори художникът, са не други, а едни от водещите събития в света на съвременното изкуство като Венецианското биенале и documenta в Касел, а видеопроектите, които реализират по време на тези събития – различни. За Венецианското биенале серията е озаглавена „Our own pavilion“ (Нашият собствен павилион). Избирам да не навлизаме в подробности по темата, която традиционно бива дискутирана на всеки две години от родните артистични кръгове, а да поговорим за смисъла на подобни видеопроекти. „В тези акции с Винсент отразяваме нещата каквито ги виждаме и усещаме. Големите изложби са доста трудни за „храносмилане“, а пък стават все по-големи. Това са факти, които отчитаме и с които работим. Някои го наричат „критично поведение“, ние му казваме „работа“.

През 2017 г., работата е тройна – Венецианско биенале, documenta в Атина и Касел, Skulptur Projekte в Мюнстер – и става обект, заедно с по-ранни проекти, на обща изложба в пространството за съвременно изкуство Maximilians Forum в Мюнхен – „Tchenkov und Mitzev spazieren durch den Kunstsommer“ (Ченков и Мицев преминават през лятото на изкуството). А после? „Следващия „blockbuster“ е след две години. Тогава пак ще има Венецианско биенале и скъпи павилиони. По-бедните държави ще си наемат някой заден двор за много пари, а ние с Винсент, като най-бедни ще отидем директно при най-скъпите адреси и ще си чопнем от тортата, без да плащаме каквото и да било. Това доставя голямо удоволствие. Особено когато контекстът е подсигурен – щом е изкуство, всичко е позволено.“ В изкуството на Вальо Ченков също всичко изглежда позволено. Художникът ми разказва накратко за проекта си с

две ромски семейства. „Трябваше да мине доста време, за да им спечеля доверието. В крайна сметка аз им правех портрети на децата, а те ми показваха трикове, които владееха. Този вид „обучение“ предложих като проект за една стипендия в Мюнхен...“ Слушайки, осъзнавам, че Вальо Ченков не взема твърде на сериозно нито себе си, нито изкуството, било то собствено или чуждо. Може би най-сетне съм разкрила тайната му, или поне усещането е такова.

Share this:

Be the first to like this.